

ویژگی های کمیته حسابرسی و کیفیت صورت های مالی

دکتر علیرضا زارعی

استادیار حسابداری، عضو هیأت علمی مؤسسه آموزش عالی هشت بهشت،

zareei@iaufala.ac.ir

معصومه قاسمی،

کارشناسی ارشد حسابداری از مؤسسه آموزش عالی هشت بهشت اصفهان

masoomeh.ghsemi123@gmail

چکیده

با توجه به رسوایی های مالی بزرگی که امروزه در شرکت های بزرگ اتفاق افتاده است، نیاز به یک کمیته حسابرسی فعال به شدت احساس می شود، هر چند که در ایران تشکیل کمیته حسابرسی سابقه طولانی ندارد و چند سال بیشتر نیست که چنین کمیته ای بوجود آمده است اما باید توجه خاصی به آن شود چون مسئولیت بسیار خطیری را به عهده دارد، در این پژوهش با توجه به اهمیت کمیته حسابرسی در سطح جامعه به بیان نقش هر یک از ویژگی های کمیته حسابرسی بر کیفیت صورت های مالی پرداخته شده است. استقلال کمیته حسابرسی اغلب یک ویژگی بنیادی مؤثر بر اثربخشی کمیته در نظارت بر فرایند گزارشگری مالی محسوب می شود و استدلال می شود که مدیران مستقل در بهترین موقعیت برای نظارت بر فرایند گزارشگری مالی هستند و توانایی بیشتری برای مقابله با فشارهای مدیریت در دستکاری سود دارند و کیفیت صورت های مالی را افزایش می دهد.

واژگان کلیدی: کمیته حسابرسی، ویژگی های کمیته حسابرسی، کیفیت صورت های مالی، رسوایی های مالی.

Management, Economics, Accounting and Humanities at the Beginning of Third Millennium

مقدمه

جهانی شدن با توسعه و پویایی بازار و در عین حال افزایش بی‌ثباتی و شک و تردید در سطح شرکت‌های بزرگ همراه بوده است. همچنین رسوایی‌های مالی اخیر در سطح جهان نگرانی‌هایی را در رابطه با قابلیت اتکای صورت‌های مالی ایجاد کرده است. این رسوایی‌ها و پیامدهای پس از آن دلیل اصلی برای توجه بیشتر به کیفیت صورت‌های مالی است. علاوه بر این، فشار بحران‌های مالی بر بسیاری از کشورهای جهان در سال‌های اخیر تقاضا برای حسابرسی با کیفیت بالا را افزایش داده است (زوریگات، ۲۰۱۱).

به دلیل رسوایی‌های اخیر مالی شرکت‌هایی از قبیل وردکام و انرون^۲ در ایالات متحده و بحران‌های مالی اروپا همچون پارمالات^۳ در ایتالیا، آهلد^۴ در هلند و گسکارترا^۵ و بی بی وی ای^۶ در اسپانیا، کیفیت و قابلیت اتکای صورت‌های مالی و حرفه حسابرسی در مظان سوء ظن و اتهام واقع شده است و نقش کمیته حسابرسی در کیفیت صورت‌های مالی توجه تدوین کنندگان مقررات را به طور فزاینده‌ای به خود جلب کرده است (کانسولو و دفیونتس، ۲۰۰۷).

یکی از تغییراتی که در سال‌های اخیر در کشورهای پیشرفته رخ داده است، استفاده از کمیته حسابرسی در شرکت‌هاست. این کمیته‌ها به‌عنوان عامل نظارت بر فرآیند گزارشگری مالی عمل می‌کنند. در کشورهای پیشرو، کمیته حسابرسی در شرکت‌ها تبدیل به ابزار مهمی شده است تا قابلیت اعتماد روند گزارشگری مالی را نظارت کند. کمیته حسابرسی به‌عنوان عاملی تعیین کننده در روند گزارشگری مالی عمل می‌کند. کمیته‌های حسابرسی اثربخش، موجب افزایش اعتبار صورت‌های مالی حسابرسی شده سالانه می‌شوند و اعضای آن با هیأت مدیره که مسئول حفظ منافع سهام داران است، همکاری کرده و در امر نظارت بر کیفیت و مطلوبیت صورت‌های مالی، حسابداری، حسابرسی و فرآیند گزارشگری مالی، به مدیریت در ایفای مسئولیت‌های خود یاری می‌رسانند (حساس یگانه و حسینی بهشتیان، ۱۳۸۱).

برای کمیته حسابرسی می‌توان چندین ویژگی از قبیل استقلال، تخصص، تلاش، اندازه، دوره تصدی و اثربخشی که می‌تواند بر بهبود فرآیند گزارشگری مالی موثر واقع شود را برشمرد. استقلال کمیته حسابرسی اغلب به عنوان ویژگی ضروری تأثیرگذار بر اثربخشی کمیته حسابرسی در فرآیند نظارت بر گزارشگری مالی در نظر گرفته می‌شود. تخصص و مهارت اعضای کمیته حسابرسی با اثربخشی کمیته حسابرسی رابطه تنگاتنگی دارد. تلاش کمیته حسابرسی در انجام وظایفش ویژگی دیگری است که با چندین شاخص بکار می‌رود. متداول‌ترین این شاخص‌ها تعداد جلسات کمیته در سال است (تختائی و همکاران، ۱۳۹۰).

کمیته حسابرسی

اعضای کمیته حسابرسی از میان مدیران مستقل یا غیرموظف توسط هیأت مدیره شرکت منصوب می‌شوند. کمیته حسابرسی به عنوان یک گروه نماینده از طرف هیأت مدیره شرکت ضمانت و افزایش منافع سهام‌داران را به عهده می‌گیرد (والنایزر، ۱۹۹۵؛ کلین، ۱۹۹۸). به خاطر این که وظیفه اصلی کمیته حسابرسی بررسی اطلاعات مالی و کنترل رفتار مدیریت در امور جاری است به عنوان یک سازوکار کنترلی با هدف کاهش عدم تقارن اطلاعات میان اعضای داخلی و خارجی (مدیریت و غیرمدیریت) هیأت مدیره تلقی می‌شود (ایچنسحر و همکاران، ۱۹۸۹). لذا از نظر حسابداری، ایجاد کمیته حسابرسی کیفیت و دقت اطلاعات مالی را بهبود می‌دهد، و این اطمینان را می‌دهد که پاسخ‌گویی مسئولان برای گزارشگری و افشای بیشتر مورد کنترل و نظارت قرار می‌گیرد (کانسولو و دفیونتس، ۲۰۰۷).

^۱ Zureigat

^۲ World com & Enron

^۳ Parmalat

^۴ Ahold

^۵ Gescartera

^۶ BBVA

^۷ Eichenseher et al.

^۸ Consuelo & De Fuentes

Management, Economics, Accounting and Humanities at the Beginning of Third Millennium

بنابراین کمیته حسابرسی از مدیران مستقل و غیرموظف در جهت ضمانت و افزایش منافع سهامداران و سرمایه‌گذاران شرکت به عنوان یک سازوکار کنترلی با هدف کاهش عدم تقارن اطلاعاتی بین سهامداران و سایر ذینفعان تشکیل می‌شود. از طرف دیگر با ایجاد کمیته حسابرسی دقت و کیفیت اطلاعات مالی و حسابداری بهبود یافته و با تهیه و تأیید اطلاعات مالی شفاف، مسئولیت و پاسخ‌گویی مدیریت شرکت جهت افضاء کافی و مناسب و بهبود کیفیت گزارشگری مالی بیشتر تحت کنترل قرار می‌گیرد. کمیته حسابرسی یکی از کمیته‌های هیأت مدیره است. نقش اولیه آن این است که در انجام مسئولیت نظارتی هیأت مدیره از طریق بررسی اطلاعات مالی قابل ارائه به سهامداران و سایر استفاده‌کنندگان از اطلاعات مالی و حسابداری، سیستم‌های کنترل داخلی ایجاد شده توسط مدیریت و هیأت مدیره و فرآیند حسابرسی به هیأت مدیره کمک نماید.

چندین مطالعه چارچوب تئوری نمایندگی را برای تحلیل انگیزه شرکت از تشکیل کمیته حسابرسی مورد استفاده قرار داده‌اند. برای مثال پینکاس^۱، ۲۰۰۲؛ دریافت که جدایی مدیریت از سهامداران شرکت، در شرکت‌هایی که به طور اختیاری کمیته حسابرسی تشکیل می‌دهند نسبت به شرکت‌هایی که کمیته حسابرسی ندارند کمتر است. پشتوانه نظری کمیته حسابرسی را می‌توان در نظریه نمایندگی مشاهده کرد. براساس نظریه نمایندگی، سهامداران و بستانکاران به عنوان مالکان در صدد کسب حداکثر سودمندی از مدیریت هستند که به عنوان نماینده آن‌ها انجام وظیفه می‌کند (کالبرز و فوگارتی، ۱۹۹۸).

با فرض رفتار منفعت جویانه اقتصادی، نیروی بالقوه‌ای برای اعمال فرصت طلبانه توسط نماینده وجود دارد که به زبان مالک است. به دلیل جدایی مالکیت و مدیریت، سهامداران قادر به مشاهده مستقیم اعمال مدیریت نیستند (جنسن و مک لینگ، ۱۹۷۶). بنابراین، کنترل‌هایی از جانب سهامداران برقرار می‌شود تا مدیران را از دنبال کردن اهدافی که مانع حداکثر کردن ثروت سهامداران شده باز دارد هدف این کنترل‌ها نیز، همسو کردن انگیزه‌های مدیران و سهامداران و هم محدود کردن فعالیت‌های فرصت طلبانه مدیران است (دیلاپورتاس و همکاران، ۲۰۰۵). کمیته‌های حسابرسی مثالی از چنین کنترل‌هایی در راهبری شرکتی است. این کمیته‌ها بخشی مهم از سیستم کنترل تصمیم‌گیری برای نظارت داخلی توسط هیأت مدیره هستند (کالبرز و فوگارتی، ۱۹۹۸).

برادبری (۱۹۹۰) استدلال می‌کند که کمیته‌های حسابرسی به طور اختیاری برای بهبود کیفیت جریان اطلاعات مالی میان مالک و نماینده با وجود هزینه‌های بالای نمایندگی مورد استفاده قرار می‌گیرد. کمیته‌های حسابرسی به طور گسترده‌ای در استرالیا مورد توصیه قرار گرفتند و ابزاری مهم برای بهبود کیفیت رویه‌های گزارشگری مالی شرکت در نظر گرفته می‌شوند (برای مثال، کمیته بلو ریبون ۱۹۹۹؛ رم سی، ۲۰۰۱؛ شورای راهبری شرکتی بورس اوراق بهادار استرالیا، ۲۰۰۳). کمیته بلو ریبون (۱۹۹۹) تأکید می‌کند که وظیفه اصلی کمیته حسابرسی کنترل و نظارت بر کیفیت صورت‌های مالی است.

پیشینه کمیته حسابرسی

پیشینه کمیته حسابرسی در آمریکا به سال ۱۹۳۹ میلادی بر می‌گردد. بعد از وقوع ماجرای تقلب مک کسون رابینز^۴، سازمان بورس اوراق بهادار آمریکا به تمام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار نیویورک^۵ پیشنهاد کرد که حسابرسان مستقل را گروهی از مدیران غیر موظف هیأت مدیره شرکت‌ها معرفی کنند و در مورد انعقاد قرارداد حسابرسی و تعیین حق الزحمه مربوط، با آنان به مذاکره بنشینند. سازمان از این گروه غیرموظف به عنوان کمیته حسابرسی یاد کرد. این پیشنهاد در سال ۱۹۷۱ به تصویب بورس اوراق بهادار آمریکا رسید. سازمان بر این باور

^۱ Pincus.

^۲ Jensen & Meckling

^۳ Dellaportas

^۴ Mc Kesson Robbins

^۵ New York Stock Exchange (NYSE)

Management, Economics, Accounting and Humanities at the Beginning of Third Millennium

بود که وجود کمیته حسابرسی می‌تواند مناسب‌ترین وسیله حمایت از منافع سرمایه‌گذاران شرکت‌های سهامی عام به شمار آید. در سال ۱۹۷۲ کمیسیون بورس اوراق بهادار^۱ به کلیه شرکت‌های سهامی عام توصیه کرد به ایجاد کمیته حسابرسی مبادرت ورزند (ورا مونتر، ۲۰۰۵). به دنبال این موضوع، در سال ۱۹۷۸ بورس اوراق بهادار نیویورک تشکیل کمیته حسابرسی را برای شرکت‌های سهامی عام پذیرفته شده در این بورس، الزامی کرد. به تبعیت از این خط مشی بورس اوراق بهادار نیویورک، بورس اوراق بهادار آمریکا نیز تشکیل کمیته حسابرسی را به شرکت‌های بورس اوراق بهادار آمریکا توصیه کرد، اما آن را الزامی نکرد. با گذشت زمان، ایجاد و به کارگیری کمیته حسابرسی در شرکت‌های آمریکایی روندی افزایشی یافت. طبق پژوهش‌های انجام شده تا سال ۱۹۵۸ میلادی، تنها ۱۴/۷ درصد از شرکت‌های تولیدی آمریکا دارای کمیته حسابرسی بودند، در حالی که میزان ایجاد کمیته حسابرسی در شرکت‌های بزرگ سهامی عام آمریکا به ۱۸/۶ درصد در سال ۱۹۶۱ میلادی و ۱۹/۴ درصد در سال ۱۹۷۷ میلادی رسید (دلی و گیلان، ۲۰۰۰).

با افزایش روند ایجاد کمیته حسابرسی در شرکت‌های سهامی آمریکا، اندیشه تشکیل آن در انگلستان نیز رواج یافت. روند پذیرش تشکیل کمیته حسابرسی در شرکت‌های سهامی انگلستان کندتر بود. باید یادآور شد که طبق گزارش گروه بین‌المللی مطالعات حسابداری، کمیته حسابرسی در انگلستان ناشناخته نبود، اما شرکت‌ها به ایجاد آن تمایل نشان نمی‌دادند. از این رو، تشکیل این کمیته در شرکت‌های انگلستان بعید به نظر می‌رسید (کولیر، ۱۹۹۶). در این راستا و در سال ۱۹۹۲ میلادی، کمیته کادبری طی گزارشی به تمام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار لندن توصیه کرد که به ایجاد کمیته حسابرسی بپردازند. پذیرش این توصیه اختیاری بود، از این رو، بورس اوراق بهادار تمام شرکت‌های پذیرفته شده را ملزم کرد میزان پذیرش این توصیه را در گزارش سالانه مجمع عمومی صاحبان سهام افشا کنند تا به این ترتیب، سهام‌داران از وضعیت ایجاد کمیته حسابرسی و یا دلایل عدم تشکیل آن آگاه شوند. با انتشار گزارش کمیته کادبری، تعداد کمیته حسابرسی در شرکت‌های انگلستان به طور چشمگیری افزایش یافت، به طوری که تا سال ۱۹۹۴ میلادی، ۸۳/۸ درصد از شرکت‌های سهامی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار لندن دارای کمیته حسابرسی بودند (کولیر، ۱۹۹۶).

باتوجه به تغییر و تحولات عمده در محیط اقتصادی ایران در سال‌های اخیر، انتظار می‌رود کمیته حسابرسی جایگاهی ویژه در واحدهای اقتصادی ایران داشته باشد. مثلا کمیته فنی سازمان حسابرسی در بند ۳۱ بخش ۲۵ استانداردهای حسابرسی با عنوان «ارزیابی رعایت قوانین و مقررات در حسابرسی صورت‌های مالی» در زمینه گزارش‌گری موارد عدم رعایت به مدیریت می‌گوید: «حسابرسی باید در اولین فرصت ممکن درباره موارد عدم رعایتی که با آن‌ها برخورد می‌کند با هیأت مدیره و کمیته‌های هیأت مدیره (به ویژه کمیته حسابرسی) و مدیریت ارشد مذاکره کند و یا شواهدی را دال بر آگاهی آنان از این موضوع به دست آورد.»

هدف‌های کمیته حسابرسی:

- رئوس هدف‌های کلی کمیته حسابرسی را می‌توان به شرح زیر برشمرد:
- کمک به مدیران (سازمان/ شرکت) جهت ایفای هرچه بهتر و مؤثرتر مسئولیت‌های آنان.
 - بهبود بخشیدن استقلال حسابرسان با گسترش دادن موقعیت استقلال آنان.
 - افزایش قابلیت اعتماد و اتکا و بیطرفی گزارش‌های مالی.
 - تقویت و مستحکم کردن نقش و جایگاه اعضای غیرموظف هیأت مدیره.
 - سهولت بخشیدن به فرآیند گزارش‌گری درون سازمانی و ایجاد ارتباط مؤثر و سازنده (باقرزاده، ۱۳۷۹).

ویژگی‌های کمیته حسابرسی

^۱ Securities and Exchange Commission (SEC)

^۲ Vera-Munoz

^۳ Deli and Gillan

^۴ Collier

Management, Economics, Accounting and Humanities at the Beginning of Third Millennium

درباره ویژگی‌های کمیته حسابرسی این سوال مطرح می‌شود که آیا ویژگی‌های کمیته حسابرسی در بهبود کیفیت صورت‌های مالی تأثیری دارد؟ در این پژوهش چند ویژگی کمیته حسابرسی از قبیل استقلال، تخصص، اندازه، دوره تصدی، اثربخشی کمیته حسابرسی که می‌تواند در بهبود کیفیت صورت‌های مالی موثر واقع شود براساس مطالعات قبلی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

استقلال کمیته حسابرسی

یکی از مهمترین ویژگی‌های کمیته‌های حسابرسی که بسیار مورد تأکید قرار می‌گیرد استقلال کمیته حسابرسی است. هیکمن و کارنس^۱ (۱۹۹۳) مطالعه‌ای توصیفی درباره استقلال کمیته حسابرسی انجام دادند. نتایج آن‌ها حاکی از این بود که تقریباً یک سوم از اعضای کمیته حسابرسی در نمونه خارج شده از شرکت‌های بورس اوراق بهادار نیویورک به عنوان مدیران دارای وضعیت مبهم طبقه‌بندی شدند این مدیران عبارتند از خویشاوندان مدیریت مشاوران شرکت، مدیران وابسته و هیأت اجرایی مدیران بازنشسته بودند. آن‌ها ادعا کردند که وجود چنین مدیرانی سوال برانگیز است (زوریگات، ۲۰۱۱).

کلین (۲۰۰۲) عوامل تعیین کننده استقلال کمیته حسابرسی را مورد مطالعه قرار داد. این مطالعه نشان داد که استقلال کمیته حسابرسی با افزایش اندازه هیأت مدیره و استقلال هیأت مدیره افزایش و با فرصت‌های رشد شرکت و گزارشگری متوالی زیان‌های شرکت‌ها کاهش می‌یابد. همچنین برنتایج مهم مربوط به متغیرهای هیأت مدیره و اهمیت تأثیر هیأت مدیره بر روی کمیته حسابرسی تأکید می‌کند. استقلال کمیته حسابرسی اغلب به عنوان ویژگی ضروری تاثیرگذار بر اثربخشی کمیته حسابرسی در فرآیند نظارت بر کیفیت صورت‌های مالی در نظر گرفته می‌شود زیرا اعضای کمیته مدیران خارجی مستقل از مدیریت هستند. اهمیت استقلال کمیته حسابرسی در اکثر توصیه‌ها و قوانین برای تشکیل اجباری کمیته حسابرسی منعکس می‌شود، که توصیه یا الزام می‌کنند که اکثریت اعضای کمیته حسابرسی باید از مدیران غیرموظف باشند.

تخصص اعضای کمیته حسابرسی

تخصص و مهارت اعضای کمیته حسابرسی، ویژگی دیگری از ویژگی‌های کمیته حسابرسی است که با اثربخشی کمیته حسابرسی ارتباط تنگاتنگی داشته است و در ادبیات تحقیقات پیشین به نحو چشم‌گیری مورد توجه قرار گرفته است. دی زورت و سالتریو^۲ (۲۰۰۱) نمونه‌ای از اعضای کمیته حسابرسی شرکت‌های کانادایی را مورد بررسی قرار دادند تا واکنش آن‌ها را نسبت به مذاکرات میان حسابرس مستقل و مدیریت شرکت مشخص کنند. آن‌ها دریافتند که حمایت بیش‌تر از حسابرس مستقل به وسیله کمیته حسابرسی با تجربه بیش‌تر مدیر مستقل و دانش بالاتر گزارشگری حسابرسی مدیران ارتباط دارد (بیسلی و سالتریو،^۳ ۲۰۰۱؛ دیویدسون و همکاران،^۴ ۲۰۰۴).

بدون درجه مشخصی از تخصص، برای اعضای کمیته حسابرسی دشوار خواهد بود تا اطلاعات مالی را که ملزم به ارزیابی آن هستند به اندازه کافی درک کنند علاوه براین مدیران برای مدارک حرفه‌ای قانونی تمایل به داشتن آگاهی بیشتر از وظایف‌شان و الزامات قانونی پیرامون گزارشگری مالی دارند. همچنین نهادهای تدوین کننده مقررات در ایالات متحده امریکا اهمیت قابل ملاحظه‌ای در زمینه تخصص کمیته حسابرسی تشخیص داده اند. به دنبال توصیه‌های کمیته بلو ریون (۱۹۹۹) بورس‌های اوراق بهادار نیویورک و انجمن ملی معامله‌گران اوراق بهادار، برای اینکه اعضای کمیته حسابرسی را ملزم به داشتن سطح مشخصی از سواد مالی و حسابداری یا تخصص مدیریت مالی مربوطه نمایند، مقررات‌شان را اصلاح کردند.

اندازه کمیته حسابرسی

¹ Hickman & Carnes.

² Dezoort & Salterio

³ Beasley and Salterio

⁴ Davidson, and Xu

Management, Economics, Accounting and Humanities at the Beginning of Third Millennium

اندازه کمیته حسابرسی می تواند تاثیر سازنده ای روی کمیته داشته باشد. کمیته حسابرسی بزرگتر می تواند موثرتر باشد به طوری که کمیته ها تمایل دارند که شامل اعضای با تخصص های گوناگون برای انجام کنترل جدی تر رویه های گزار شگری مالی باشند (چوی و همکاران، ۲۰۰۸). کمیته بلو ریبون (۱۹۹۹) توصیه می کند که کمیته حسابرسی حداقل باید سه عضو داشته باشد. به هر حال کمیته های حسابرسی کمتر تمایل دارند که بر اساس رابطه ای خطی باشند؛ به این معنی که با افزایش اندازه کمیته حسابرسی مؤثر و با کاهش اندازه کمیته غیر مؤثر باشند. در این زمینه (دیوید سون و همکاران، ۲۰۰۴) می گویند که کمیته های حسابرسی بزرگتر، دانش و وسیع تری دارند که بر مبنای آن استدلال و استنتاج می کنند. ادبیات مالی موجود شواهدی در زمینه رابطه ای منفی میان اندازه هیأت مدیره و اثربخشی نقش کنترلی مدیران فراهم می کند. از طرف دیگر هر چه کمیته حسابرسی بزرگتر باشد، برای مدیران اجرایی سخت تر خواهد بود که اکثریت اعضا را برای انجام اصلاح های پیشنهادی ارائه شده از سوی حسابرسان مستقل تحت فشار قرار دهند.

این موضوع در عوض، احتمال اشتباه با اهمیت در صورت های مالی و عدم رعایت اصول پذیرفته شده حسابداری را کاهش خواهد داد که منجر به گزارش حسابرسی مقبول خواهد شد و احتمال افزایش شرایط ابهام یا محدودیت در رسیدگی افزایش خواهد یافت. بنابراین تعداد اعضای کمیته حسابرسی ممکن است نگرش مدیریت را نسبت به پذیرش یا عدم پذیرش پیشنهادهای تعدیلاتی حسابرس مستقل تحت تاثیر قرار دهد (کانسو ثلو و دفیو آنتس، ۲۰۰۷). در هر صورت کمیته های حسابرسی تمایل ندارند که با افزایش اندازه کمیته حسابرسی مؤثر و با کاهش اندازه کمیته حسابرسی غیر مؤثر باشند.

دوره ی تصدی کمیته حسابرسی

دوره زمانی که یک کمیته حسابرسی برای آن تشکیل شده است انتظار می رود تا به اثربخشی آن در انجام مسؤلیت هایش کمک کند. هر چه دوره زمانی تشکیل کمیته طولانی تر باشد، تجربه اعضای کمیته حسابرسی در انجام وظایف شان بیشتر خواهد شد. بنابراین انتظار می رود مادامی که اعضای کمیته حسابرسی آگاهی و دانش عمیق تری در مورد رویه های گزار شگری مالی شرکت داشته باشند شاهد تأثیرات سازنده ای بر روی کیفیت صورت های مالی باشیم.

اثربخشی کمیته حسابرسی

تحقیقات تجربی در زمینه اثربخشی کمیته حسابرسی عوامل گوناگونی را مورد بررسی قرار داده اند (کانسو و دفیو آنتس، ۲۰۰۷). اسپنگلر و همکاران^۲ (۱۹۹۰) سعی کردند عنوان اثربخشی کمیته حسابرسی را بر اساس شیوه های رهبری رؤسای کمیته های حسابرسی مورد بررسی قرار دهند. این مطالعه اعضای کمیته حسابرسی، شرکای حسابرسی و مدیریت ارشد شرکت را مورد بررسی قرار داد. نتایج حاکی از این بود که تغییر رهبری و مدیریت بر مبنای استثنای فعال آثار قابل ملاحظه ای روی اثربخشی کمیته های حسابرسی داشتند. کالبرز و فوگارتی (۱۹۹۸) پیشنهاد می کنند که اثربخشی کمیته حسابرسی تابعی از انواع و دامنه قدرت کمیته حسابرسی است. مطالعه ای که بر روی نمایندگان کمیته حسابرسی انجام گرفت، اثربخشی کمیته حسابرسی را در چارچوب نقش های نظارتی مربوط به گزار شگری مالی، حسابرسان داخلی و کنترل داخلی مورد بررسی قرار داد.

یافته های این مطالعه نشان داد که کمیته های حسابرسی اثر بخش منشور سازمانی قوی، پشتکار و تلاش و جدیت و پشتیبانی بنیادی را ایجاد می کند. در مطالعه دیگری کریشنا مورثی، (۲۰۰۲) تعدادی از عناوین مربوط به اثربخشی کمیته حسابرسی و کیفیت صورت های مالی را مورد بررسی قرار داد این مطالعه برای گردآوری دیدگاه شرکای حسابرسی و مدیران در رابطه با نقش و مسؤلیت کمیته های حسابرسی و عوامل و ویژگی هایی که اثربخشی کمیته حسابرسی را تضمین می کند مورد بررسی قرار گرفت. اکثریت شرکت کنندگان در این بررسی نشان دادند که اطمینان از سیاست های حسابداری با کیفیت بالا و نظارت بر صورت های مالی را مهم ترین بخش کمیته حسابرسی به حساب می آورند. همچنین اعضای کمیته های حسابرسی را در انجام مسؤلیت های صورت های مالی تا حدودی اثربخش تلقی می کردند.

^۱Consuelo & De Fuentes

^۲ Spangler et al.

Management, Economics, Accounting and Humanities at the Beginning of Third Millennium

گندرون، بدالد و گا سلین^۱ (۲۰۰۴) رویکرد مطالعه میدانی را برای بررسی اثربخشی کمیته حسابرسی مورد مطالعه قرار دادند. این مطالعه در صدد تحلیل عناوین زیر بود: موضوعاتی که اعضای کمیته حسابرسی در جلسات بر آن تأکید می‌کنند؛ چگونه اعضای کمیته حسابرسی این موضوعات را ارزشیابی می‌کنند؛ و چگونه اعضای کمیته حسابرسی پاسخ‌ها و اظهار نظرهای مدیران و حسابرسان را هنگام جلسات ارزیابی می‌کنند. در این مطالعه، اطلاعات مربوط به سه شرکت سهامی عام کانادایی را به عنوان مبنای مطالعه میدانی مورد استفاده قرار گرفتند. یافته‌ها نشان داد که اعضای کمیته حسابرسی بر چند عنوان اصلی در جلسات شامل؛ صحت صورت‌های مالی؛ اثربخشی کنترل‌های داخلی؛ کیفیت کار حسابرسی انجام شده، تأکید دارند علاوه بر این آن‌ها دریافتند که جنبه اصلی کار کمیته حسابرسی پاسخ به سوالات چالش برانگیز مدیران و حسابرسان و ارزیابی پاسخ‌ها بود. اعضای کمیته حسابرسی ممکن است تمایل داشته باشند تا درباره اثربخشی خود زیاده‌گویی و اغراق کنند برای اینکه خودشان را با اهمیت جلوه دهند، در حالی که اگر کمیته حسابرسی بر مدیریت شرکت انتقادی وارد نماید مدیریت ارشد شرکت ممکن است اثربخشی کمیته حسابرسی را کم اهمیت جلوه دهند (اسپنگلر و همکاران، ۱۹۹۰).

کمیته حسابرسی مطابق با آیین نامه راهبری شرکتی بورس اوراق بهادار تهران

مطابق با آیین‌نامه نظام راهبری شرکتی بورس اوراق بهادار تهران (م صوب هیأت مدیره بورس تهران، ۱۳۸۶/۰۸/۱۱) هیأت مدیره، سه کمیته تخصصی به شرح زیر تشکیل می‌دهد:

(۱) کمیته حسابرسی

(۲) کمیته مدیریت ریسک

(۳) کمیته جبران خدمات

کمیته حسابرسی مسئول اجرای نظارت بر کار حسابرسان داخلی و مستقل، پیشنهاد حسابرسان مستقل به مجمع عمومی صاحبان سهام به منظور انتصاب، تعیین حق الزحمه و عزل حسابرسان مستقل، بررسی دفعات حسابرسی، دریافت گزارش حسابرسی و نیز کسب اطمینان از انجام اقدامات اصلاحی به موقع و صحیح توسط مدیریت برای کنترل ضعف‌ها و کاستی‌ها، عدم تطابق با سیاست‌ها، قوانین و مقررات و سایر مشکلات شناسایی شده از سوی حسابرسان است.

اعضای کمیته حسابرسی توسط هیأت مدیره منصوب می‌شوند. ریاست و تعداد اعضای کمیته حسابرسی در چارچوب «منشور کمیته» تعیین می‌شوند. کمیته، منشور خاص خود را داشته که مطابق با قوانین لازم الاجرای راهبری شرکتی بورس و سایر قوانین، مقررات و آیین‌نامه‌های مربوطه است. این منشور مأموریت و وظایف کمیته و همچنین شرایط عضویت در کمیته، مراحل لازم برای نصب و عزل اعضای کمیته، ساختار کمیته و نحوه عملکرد و گزارش‌دهی به هیأت مدیره را تعیین می‌کند. رئیس کمیته حسابرسی با مشورت اعضای کمیته، تعداد و مدت جلسات کمیته را مطابق با شرایط ذکر شده در منشور تعیین می‌کند.

عضو مستقل: عضوی است فاقد هرگونه رابطه یا منافع مستقیم یا غیرمستقیم که بر تصمیم‌گیری مستقل وی اثرگذار باشد، موجب جانبداری وی از منافع فرد یا گروه خاصی از سهامداران یا سایر ذی‌نفعان شود یا سبب عدم رعایت منافع یکسان سهامداران گردد. (سازمان بورس و اوراق بهادار منشور کمیته حسابرسی)

هدف از تشکیل کمیته حسابرسی، کمک به ایفای مسئولیت نظارتی هیأت مدیره و بهبود آن جهت کسب اطمینان معقول از موارد زیر است:

۱. اثربخشی فرآیندهای نظام راهبری، مدیریت ریسک و کنترل‌های داخلی،
۲. سلامت گزارشگری مالی،

^۱ Gendron, Bedard & Gosselin

Management, Economics, Accounting and Humanities at the Beginning of Third Millennium

۳. اثربخشی حسابرسی داخلی،
۴. استقلال حسابرس مستقل و اثربخشی حسابرسی مستقل،
۵. رعایت قوانین، مقررات و الزامات.

اختیارات کمیته حسابرسی طبق منشور کمیته حسابرسی مورخ ۱۳۹۱/۱۱/۲۳

طبق ماده (۳) منشور کمیته حسابرسی، هیأت مدیره در چارچوب مسئولیت‌های کمیته حسابرسی، به آن اختیار می‌دهد که:

- ۱- فعالیت‌های خود را در محدوده منشور کمیته حسابرسی انجام دهد.
 - ۲- در صورت نیاز، مشاوران ذیصلاح را در راستای انجام وظایف خود به کار گیرد.
 - ۳- به مدیران، کارکنان و اطلاعات مورد نیاز دسترسی نامحدود داشته باشد.
- رویه‌هایی را برای دریافت، نگهداری و رسیدگی به شکایت‌ها و گزارش‌های تخلف دریافتی در رابطه با گزارشگری مالی و کنترل‌های داخلی یا سایر موضوعات مربوط به شرکت و شرکت‌های فرعی وضع کند، و از مدیران، کارکنان و حسابرس مستقل شرکت و شرکت‌های فرعی یا افراد دیگر به منظور حضور در جلسه دعوت به عمل آورد.

ترکیب و ویژگی‌های اعضای کمیته حسابرسی طبق منشور کمیته حسابرسی مورخ (۱۳۹۱/۱۱/۲۳)

طبق ماده (۵) منشور کمیته حسابرسی ترکیب و ویژگی‌های اعضای کمیته حسابرسی به شرح زیر است:

- ۱- کمیته حسابرسی از سه تا پنج عضو که اکثریت آن‌ها مستقل و دارای تخصص مالی هستند، با انتخاب و انتصاب هیأت مدیره تشکیل می‌شود.
 - ۲- رئیس کمیته حسابرسی باید عضو مستقل هیأت مدیره یا عضو غیرموظف مالی هیأت مدیره باشد.^۱
- تبصره:** مدیران اجرایی شرکت، مجاز به عضویت در کمیته حسابرسی نیستند.

گزارشگری مالی: طبق ماده (۷) منشور کمیته حسابرسی اهم مسئولیت‌های کمیته حسابرسی نسبت به گزارشگری مالی،

به شرح زیر است:

۱. نظارت بر موضوعات با اهمیت گزارشگری مالی، قضاوت‌ها و برآوردهای عمده، رویه‌های حسابداری عمده، نحوه افشا و انتخاب و تغییر در هر یک از آن‌ها و افشای معاملات با اشخاص وابسته در گزارش‌های مالی شرکت،
۲. کسب اطمینان معقول نسبت به قابلیت اطمینان و به موقع بودن گزارش‌های مالی شرکت،
۳. کسب اطمینان معقول نسبت به رعایت استانداردهای حسابداری و سایر مقررات در گزارش‌های شرکت،

^۱ به عنوان نمونه، با توجه به شرایط ماده ۶، ترکیب اعضای کمیته حسابرسی در دو حالت ۳ و ۵ نفر، می‌تواند به شرح زیر باشد:

کمیته	رئیس کمیته عضو مستقل یا غیرموظف مالی هیأت مدیره)	سایر اعضای غیرموظف هیأت مدیره	افراد مستقل دارای تخصص مالی خارج از شرکت
کمیته دارای ۵ عضو:	یک نفر	یک نفر	سه نفر
کمیته دارای ۳ عضو	یک نفر	-	دو نفر

Management, Economics, Accounting and Humanities at the Beginning of Third Millennium

۴. کسب اطمینان معقول از این که همه اطلاعات لازم برای تصمیم گیری هیأت مدیره در رابطه با گزارشگری مالی در اختیار آنان قرار گرفته است.
۵. بررسی پیش نویس گزارش های مالی شرکت قبل از تصویب توسط هیأت مدیره و همچنین پیشنهادهای حسابرس مستقل در خصوص اصلاحات آن.

رابطه بین ویژگی های کمیته حسابرسی و کیفیت صورت های مالی

مطالعات قبلی یک پیوستگی مشابه در متون مختلف را نشان می دهد. ابتدا در یک نمونه از شرکت های کانادایی، کاهش مدیریت سود را زمانی که کمیته حسابرسی تأسیس شده است، نشان داد همچنین این نتیجه ارائه می کند که تأسیس کمیته حسابرسی موجب کاهش عمدی مدیریت سود می شود. ارتباط مشابه دیگر در فرانسه بود که در بررسی شرکت ها از سال ۱۹۹۹ تا ۲۰۰۱ دریافتند که تأسیس کمیته حسابرسی ارتباط مثبتی با کیفیت صورت های مالی دارد. و موارد دیگری از این قبیل. هدف این مطالعه آزمون ویژگی های کمیته حسابرسی است که تعیین می کند کدام یک بر کیفیت صورت های مالی اثر می گذارد. این ویژگی ها می توانند به دو دسته زیر تقسیم شوند:

۱. وجه مدیران کمیته حسابرسی، سه سه ویژگی از وجهه هر مدیر مورد مطالعه قرار می گیرد: استقلال، تخصص، فعالیت
۲. اندازه کمیته حسابرسی

استقلال اعضای کمیته حسابرسی و کیفیت صورت های مالی

کمیته حسابرسی مستقل برای کنترل کیفیت صورت های مالی امری حیاتی محسوب می شود. همانطور که در بالا گفته شد کمیته حسابرسی در ایران نیازمند حداقل یک عضو مستقل است. در امریکا تمام اعضا مستلزم به استقلال هستند. این ویژگی توسط کلین (۲۰۰۲) در یک نمونه از ۶۷۸ شرکت مورد مطالعه قرار گرفت. نتایج یک ارتباط منفی با مدیریت سود را نشان داد، به عبارت دیگر به نظر می رسد تعداد بیشتری از اعضای مستقل کمیته حسابرسی، کیفیت صورت های مالی را بهبود می بخشد.

بدارد و همکاران (۲۰۰۴) به بررسی اینکه آیا اکثریت اعضای مستقل ارتباطی با کاهش مدیریت سود دارد یا خیر، پرداختند آن ها دریافتند استقلال تنها زمانی اجازه کاهش مدیریت سود را می دهد که تمام کمیته حسابرسی مرکب از اعضای مستقل باشد نه فقط اکثریت مستقل باشند. طی مطالعه ای در استرالیا توسط کنت و همکاران (۲۰۱۰) دریافتند که یک ارتباط منفی معنی داری بین استقلال و مدیریت سود وجود دارد. هرچه تعداد اعضای مستقل بیشتری در کمیته باشد، مدیریت کمتر می تواند صورت های مالی را ماهرانه دستکاری کند. سایر مطالعات مانند پیوت و جانین (۲۰۰۷)، ژی و همکاران^۱ (۲۰۰۳) و باکستر و کوتر (۲۰۰۹) هیچ ارتباطی بین استقلال اعضای کمیته حسابرسی و مدیریت سود گزارش نکردند. بنابراین ما فرض می کنیم که یک ارتباط منفی بین استقلال و مدیریت سود وجود دارد. چگونگی اثرگذاری کمیته حسابرسی بر کیفیت صورت های مالی از طریق تئوری نمایندگی تبیین می شود.

اعتقاد بر این است که دو علت اصلی مشکلات نمایندگی، تضاد منافع و نگرش های مختلف مالک و مدیریت نسبت به ریسک است. این تضاد از عدم تقارن اطلاعات بین مالکان و مدیران ناشی می شود. برای هدف، پاسخگویی، تصمیم گیری ها و فعالیت های مدیریت نیاز به نظارت دارد. نظارت نزدیک زمانی ممکن است که مالکان خود به طور فعال بتوانند بر این فرایند نظارت کنند ولی به دلیل هزینه های بالا و در برخی از موارد به دلیل فقدان تخصص و دانش آن ها نمی توانند فعالانه در این فرایند درگیر شوند با این حال هیأت مدیره مجبور است مکانیزم های نظارتی را به دلیل تعهدی که در قبال سهام داران دارد طراحی و مستقر کند. استقلال کمیته حسابرسی اغلب یک ویژگی بنیادی مؤثر بر اثربخشی کمیته در نظارت بر فرایند گزارشگری مالی محسوب می شود. استدلال می شود که مدیران مستقل در بهترین موقعیت برای نظارت بر فرایند گزارشگری مالی هستند و توانایی بیشتری برای مقابله با فشارهای مدیریتی در دستکاری سود دارند (بذرافشان و همکاران، ۱۳۹۴).

^۱ Xie et al

Management, Economics, Accounting and Humanities at the Beginning of Third Millennium

تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی و کیفیت صورت‌های مالی

در امریکا قانون ملزم کرده است که اعضای کمیته حسابرسی باید دارای تخصص حسابداری و حسابرسی باشند. در ایران همه اعضای کمیته حسابرسی دارای تخصص حسابداری و حسابرسی نیستند. بدارد و همکاران (۲۰۰۴) یک نمونه از شرکت‌های امریکایی را بررسی کردند آن‌ها یافتند که ارتباطی بین تخصص حسابداری و حسابرسی اعضای کمیته حسابرسی و کیفیت صورت‌های مالی وجود دارد. باکستر و کاتر ارتباط مشابهی را در استرالیا آزمون کردند. کار سلو و همکاران^۱ (۲۰۰۷) ارتباطی بین تخصص حسابداری کمیته حسابرسی و کاهش مدیریت سود یافتند. این سه مطالعه یک ارتباط منفی بین تخصص حسابداری و حسابرسی اعضای کمیته حسابرسی و میزان مدیریت سود گزارش کردند. دی فوند و همکاران^۲ (۲۰۰۵) در پژوهشی عکس العمل بازار را زمانی که مدیران جدید برای کمیته حسابرسی تعیین می‌شد را آزمون کردند. آن‌ها بر سه روز از بازده غیرعادی ۸۵۰ شرکت که عضو جدیدی برای کمیته حسابرسی تعیین کردند در سال‌های ۱۹۹۳ تا ۲۰۰۲ متمرکز شدند و دریافتند که عکس العمل بازار تنها زمانی مثبت است که عضو جدید معرفی شده، دارای تخصص حسابرسی و حسابداری باشد. آن‌ها این واقعیت را با این فرض که تخصص می‌تواند در کنترل کیفیت صورت‌های مالی بسیار مؤثر باشد توضیح دادند. هرچند مطالعه هی و همکاران^۳ (۲۰۰۸) نشان داد که اگر تمام اعضای کمیته حسابرسی دارای پیش زمینه حسابداری و حسابرسی باشند، کمیته حسابرسی کمتر از زمانی که اعضای کمیته حسابرسی به قدر کافی صلاحیت برای رسیدن به اهداف شان را دارند، سودمندی دارد. وقتی پژوهش‌های پیشین باهم ترکیب شوند ما نمی‌توانیم ارتباط را پیش بینی کنیم.

فعالیت کمیته حسابرسی و کیفیت صورت‌های مالی

سومین و آخرین متغیر از وجه مدیران برای کمیته حسابرسی سابقه مدیریتی است که توسط یک عضو متصرف شده است. یانگ و کریشنان^۴ (۲۰۰۵) در پژوهشی دریافتند که اعضای کمیته حسابرسی دارای چندین پست ریاست، تجربه بیشتری در کاهش مدیریت سود دارند. سان و همکاران^۵ (۲۰۱۱) در پژوهشی یک ارتباط منفی بین نسبت مدیران با سه سال سابقه مدیریتی و مدیریت سود یافتند. سایر مطالعه‌ها نتایج برعکسی را گزارش کردند.

اندازه کمیته حسابرسی و کیفیت صورت‌های مالی

که در بالا به طور مفصل بیان شد کمیته حسابرسی از سه تا پنج عضو که اکثریت آن‌ها مستقل و دارای تخصص مالی هستند، با انتخاب و انتصاب هیأت مدیره تشکیل می‌شود. مطالعات انجام شده توسط یانگ و کریشنان (۲۰۰۵) و کنت و همکاران^۶ (۲۰۱۰) یک ارتباط مثبت بین اندازه کمیته حسابرسی و کیفیت صورت‌های مالی یافتند. دیگر مطالعات هیچ‌گونه ارتباطی را گزارش نکردند.

نتیجه‌گیری

هدف اصلی انجام این پژوهش بررسی این نکته است که آیا بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و کیفیت صورت‌های مالی رابطه‌ای وجود دارد یا خیر. که با استفاده از مطالعات گذشته ویژگی‌های کمیته حسابرسی را می‌توان به دو دسته زیر تقسیم کرد:

^۱ Carcello et al.

^۲ DeFond et al.

^۳ He et al

^۴ Yang and Krishnan.

^۵ Sun et al.

^۶ Kent et al

Management, Economics, Accounting and Humanities at the Beginning of Third Millennium

۱- وجه مدیریتان کمیته حسابرسی

۲- اندازه کمیته حسابرسی

که در این پژوهش سه ویژگی از وجه هر مدیر مورد مطالعه قرار می‌گیرد: استقلال، تخصص، فعالیت. نتایج نشان می‌دهد که:

(۱) استقلال کمیته حسابرسی اغلب یک ویژگی بنیادی مؤثر بر اثربخشی کمیته در نظارت بر فرایند گزار شگری مالی محسوب می‌شود و استدلال می‌شود که مدیران مستقل در بهترین موقعیت برای نظارت بر فرایند گزار شگری مالی هستند و توانایی بیشتری برای مقابله با فشارهای مدیریت در دستکاری سود دارند و کیفیت صورت‌های مالی را افزایش می‌دهد.

(۲) هر چند که اگر تمام اعضای کمیته حسابرسی دارای پیش زمینه حسابداری و حسابرسی باشند، کمیته حسابرسی کمتر از زمانی که اعضای کمیته حسابرسی به قدر کافی صلاحیت برای رسیدن به اهداف شان را دارند، سودمندی دارد. وقتی پژوهش‌های پیشین باهم ترکیب شوند ما نمی‌توانیم ارتباطی بین تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی و کیفیت صورت‌های مالی را پیش بینی کنیم چون برخی به رابطه مثبت و برخی به رابطه منفی رسیده‌اند.

(۳) سومین و آخرین متغیر از وجه مدیریتان برای کمیته حسابرسی سابقه مدیریتی است که توسط یک عضو متصرف شده است. یانگ و کریشنان^۱ (۲۰۰۵) در پژوهشی دریافتند که اعضای کمیته حسابرسی دارای چندین پست ریاست، تجربه بیشتری در کاهش مدیریت سود دارند و کیفیت صورت‌های مالی را افزایش می‌دهد. سایر مطالعه‌ها نتایج برعکسی را گزارش کردند.

(۴) که در بالا به طور مفصل بیان شد کمیته حسابرسی از سه تا پنج عضو که اکثریت آنها مستقل و دارای تخصص مالی هستند، با انتخاب و انتصاب هیأت مدیره تشکیل می‌شود. مطالعات انجام شده توسط یانگ و کریشنان (۲۰۰۵) و کنت و همکاران^۲ (۲۰۱۰) یک ارتباط مثبت بین اندازه کمیته حسابرسی و کیفیت صورت‌های مالی یافتند. دیگر مطالعات هیچ‌گونه ارتباطی را گزارش نکردند.

^۱Yang and Krishnan.

^۲ Kent et al

Management, Economics, Accounting and Humanities at the Beginning of Third Millennium

منابع

- باقرزاده، سعید، تأملی در نقش و جایگاه کمیته‌های حسابرسی در فرایند گزارشگری مالی شرکت‌های سهامی عام، مجله حسابرس، شماره صد و چهل یکم، اسفند ۱۳۷۹، ۱۹-۲۳.
- بذرافشان، آمنه، حجازی، رضوان، رحمانی، علی و باستانی، سوسن، فراتحلیل (متاآنالیز) استقلال کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی، فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مدیریت، سال هشتم، شماره بیست و پنجم، تابستان ۱۳۹۴، ۱۱۷-۱۰۱.
- تختائی، نصرالله، تیممی، محمد و موسوی، زهرا، نقش کمیته حسابرسی در کیفیت گزارشگری مالی، فصلنامه حسابداری رسمی، شماره پانزدهم، پاییز ۱۳۹۰، ۴۵-۵۶.
- حساس یگانه، یحیی و حسینی بهشتیان، سید محمد، تأثیر وجود کمیته ی حسابرسی بر حسابرسی مستقل و کنترل داخلی و گزارشگری مالی، مطالعات بهبود و تحول، دوره دوم، شماره سی و پنجم، پاییز و زمستان ۱۳۸۱، ۹۰-۶۷.
- Baxter, P. & J. Cotter. (2009). Audit committees and earnings quality. *Accounting and Finance* 49(2): 267-290.
- Beasley, M. and Salterio, S. (2001). 'The relationship between board characteristics and voluntary improvements in audit committee composition and experience, *Contemporary Accounting Research*, 18 (4): 539-570
- Bedard J, S. Chtourou & L. Courteau. (2004). The effect of audit committee expertise, independence, and activity on aggressive earnings management. *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 23(2): 13-35.
- Choi. J. H. J. B. Kim, X. Liu & D. A. Simunic. (2008). Audit pricing, legal liability regimes, and Big 4 premiums: Theory and cross-country evidence *Contemporary Accounting Research* 25(1): 55-99.
- Collier, Paul. (1996). The rise of the audit committee in UK quoted companies: A curious phenomenon *Accounting, Business and Financial History*, 6 (2): 113-181.
- Consuelo pucheta. Maria & Martinez Cristin a De Fuentes. (2007). The Impact of Audit committee of the quality of financial Reporting, *Corporate Governance: An International Review* 15(6): 1394-1412.
- Davidson, R, Xie, B and Xu, W. (2004). Market reaction to voluntary announcements of audit Committee appointments: The effect of financial expertise. *Journal of Accounting and Public Policy*, 23(1): 102-253.
- Defond, M. L., Hann, R. N., & Hu, X. (2005). Does the market value financial expertise on audit committees of boards of directors ?, 43(2).doi:10.1111/j.1475-679x.2005.00166.x
- Deli, N. Daniel and Gillan, Stuart L. (2000). On the demand for independent and active audit committees. *Journal of Corporate Finance*, 6 (2): 427-445.
- Dellaportas, Steven Ethics, governance & accountability. (2005). a professional perspective. John Wiley & Sons Australia.
- Dezort, F. Todd. And, S. Salterio. (2001). The Effectes of Corporate Governance Experience and Audit Knowledge on Audit Committee Members Judgments, *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 20(2), pp.31-47.
- Eichenseher, J. W., Hagigi, M. and Shields, D. (1989). Market Reaction to Auditor Changes by OTC Companies. *Auditing: A Journal of Practice and Theory* 9 (1): 29-40.
- Fogarty. T.J & L.P. Kalbers. (1998). Organizational and economic Explanations of committee oversight. *Journal of Managerial* 10(2): 86-101.

Management, Economics, Accounting and Humanities at the Beginning of Third Millennium

- Jensen, M. and Meckling, W., (1976), Theory of the firm: Managerial behaviour, agency costs and ownership structure, *Journal of Financial Economics*, 12(3): 305-360.
- Klein, A. (2002). Audit committee, board of director characteristics, and earnings management. *Journal of Accounting and Economics* 33(3): 375–400.
- Klein, G. A. (1998). *Sources of power: How people make decisions*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Pincus, M. (2002). The interaction of accrual management and hedging: Evidence from oil and gas firms. *The Accounting Review* 12 (71): 127–160
- Spangler, William D and Braiotta, Louis Jr. (1990). Leadership and Corporate Audit Committee Effectiveness, *Group & Organization Studies*,. 15(2).
- Vera-Munoz, Sandra C. (2005). Corporate governance reforms Redefined expectations of audit committee responsibilities and effectiveness. *Journal of Business Ethics*, 62(2): 1-27.
- Wolnizer, P. W. (1995). Are Audit Committees Red Herrings? *Journal of Accounting Finance and Business studies*, 31(1): 45–66.
- Yang, J. S., & Krishnan, J. (2005). Audit committees and quarterly earnings management. *International Journal of Auditing*, 9(1): 201–219.
- Zureigat, Mohammad. (2011). The Effect of Ownership Structure on Audit Quality: Evidence from Jordan" *International Journal of Business and Social Science*, 10 (2): 38-46.